

стицај да Север покрене последњу велику офанзиву у пролеће 1975. Како нам ауторка сликовито описује, брзи пад Тијеовог режима и краткотрајна власт Зенг Ван Мина представљали су последњи покушај „треће силе“ да се наметне као независан политички фактор који би, у оквирима нове ситуације, обезбедио глас већине јужновијетнамског становништва пред новим властима, али до тога није дошло. Свима је постало јасно да ће северновијетнамци убрзано наметнути свој систем на Југу, не питајући много локалне политичке снаге за мишљење, истовремено тражећи од припадника „треће силе“ да беспоговорно подрже револуцију, распусте сопствене организације и прилагодје се новом идеолошком систему. Квин-Цац је описала неколико случајева где су неки од њих све то ћутке прихватили, а неки су због своје доследности платили цех, што је уједно представљало и крај концепта „треће силе“.

У закључном делу ауторка је направила осврт на целокупну историјску улогу „треће силе“ у политичком животу Јужног Вијетнама, сматрајући да је, под другачијим историјским околностима, идеја коалиционе владе и неутрализације те земље могла истински заживети, чиме би субјективност друштва на Југу могла бити колико-толико сачувана. Међутим, непрекидно америчко инсистирање на ратној опцији, недемократски карактер војног режима на Југу који је отуђио већину својих грађана и опсесија Ханоја да, без обзира на цену, уједини и преобрази читаву земљу по сопственом револуционарном моделу, довели су до исхода који познајемо. Узевши све ово у обзир, књига коју смо овде приказали представља значајан допринос бољем разумевању различитих политичких нијанси Вијетнамског рата, пружајући тако глас оним заборављеним политичким снагама које су желеле другачије решење, али су их ветрови историје жустро уклонили са светске позорнице.

Јован ЧАВОШКИ

*Вынужденное соседство – добровольное приспособление
в дипломатических и межнациональных отношениях в
Центральной, Восточной и Юго-восточной Европе XVIII–XXI вв.:
сборник статей, отв. ред. О. В. Хаванова.
Москва – Санкт-Петербург: Нестор-История, 2017, 384.*

Истраживање улоге и места које је у односима између народа на територији мултиетничке и мултиконфесионалне централне, источне и југоисточне Европе, од новог века до данашњег тренутка, заузимао дијалог и тражење компромиса представљало је основу за организовање међународне конференције *Принудно суседство – доброволно прилагођавање у дипломатским и међунационалним односима централне, источне и југоисточне Европе од 18. до 21. века*, у Москви октобра 2016. године.

Овај интердисциплинарни скуп је организовао Институт за словенске студије Руске академије наука, а учествовали су историчари, филолози, лингвисти и политиколози. У центру пажње истраживача је била анализа механизма социјалног прилагођавања и акултурације у случајевима када су односи између народа били оптерећени узајамним територијалним претензијама, антитезом угњетач–угњетени, стереотипима о мање или више развијеним друштвима.

Зборник радова са ове конференције објављен је 2017. године. Радови су груписани по проблемско-хронолошком принципу.

Одељак „У суседству са империјама и у империјама“ започиње чланком Николаја Константиновича Миска. Он се у свом раду бави питањем „исламске претње“, односно стереотипима о припадницима исламске вере у делима пољских хуманиста насталим у другој половини 16. и првој половини 17. века. Ана Андрејевна Леонтјева је на основу докумената кадијског суда проучавала међусобне односе хришћанског, муслиманског и јеврејског становништва Софије крајем 17. и у 18. веку, док је у фокусу истраживања Наталије Маратовне Филатове била слика Русије у периодичним издањима Пољског царства 1815–1820.

Други део зборника, под називом „Међународни и међунационални односи“, сачињавају три рада. У првом Никита Сергејевич Гусев је изучавао борбу Бугарске и Србије за „статус љубимца Русије на Балкану“ у периоду 1912–1913. године. Према мишљењу аутора, у информационом рату са почетка 20. века Београд је победио, пошто је напад бугарске на српску армију јула 1913. представљао „последњи ексер прикуцан у ковчег руског бугарофилства“ (85). За разлику од њега, Јекатерина Сергејевна Кирејева (Сергејенко) се бавила британском перцепцијом Арбанаса и интересовањем њене штампе за догађаје у Албанији крајем 19. и почетком 20. века. Своје истраживање Јевгениј Андрејевич Колосков је посветио косовском миту у контексту српско-албанских противречности 1989–2003. Интерпретирајући га као „кључног за процес формирања српског и албанског идентитета у савременој историјској митологији“ (107), аутор је упоређивао српски и албански косовски мит. Истичући да је последњи заправо контрамит првом, јер акценат ставља на „фалсификовање и свесно извртање косовске легенде“ (109), он је закључио да у садашње време „српска страна користи косовски мит за оправдање својих претензија на бившу аутономну покрајину“, мит који ће косовска страна „критиковати максимално жестоко, не обазирјући се ни на какав научни елемент, стављајући у први план емотивне теме“ (115).

„Народи Хабзбуршке монархије у прошлости и садашњости“ назив је трећег одељка. Национална еманципација Немаца у Бохемији и делатност националних активиста из немачке средине повезана са идејом о „несавладивим“ (132) разликама између њих и словенских народа у последњој четвртини 19. века представљала је тему рада Анастасије Александровне Ждановске. Вероника Леонтјева Шарова је истраживала делатност Јосипа Јураја Штросмајера у правцу реализације идеје југославизма. Кирил

Алексејевич Попов је проучавао антагонистичке погледе Словака на суседе - Мађаре кроз писање њихове штампе са краја 19. и почетка 20. века, а Дарја Јурјевна Вашченко етнокултурне стереотипе Словака о Мађарима у јужној Словачкој у 21. веку.

Следећи део, „Суседство и прилагођавање у емиграцији“, отвара рад уреднице зборника Олге Владимировне Хаванове о животу Срба на југу Русије средином 18. века, написан на основу писама самих пресељеника. Михаил Јурјевич Дронов је истражио прве контакте духовораца (руске професионалне групе настале у 18. веку) и Галицијаца у Канади крајем 19. и почетком 20. века, а Каори Кимура односе политичких емиграната-информбироваца у Мађарској 1949–1954. са тамошњим властима. Она је показала да је делатност југословенских емиграната у тој земљи била углавном руковођена политичким амбицијама младих људи, који су као свој циљ поставили стварање нове комунистичке партије уз помоћ Коминформа, циљ за који нису успели да добију политичку подршку Ракошија и Фаркаша. Као доказ за ову тезу ауторка је указала на чињеницу да је мађарска влада током првих година сукоба Тита и Стаљина дуго проверавала лица која су прелазила југословенско-мађарску границу, држећи их у притвору. Такође, Кимура је истакла и да се, с обзиром на то да су 60% емиграната чинили радници и сељаци, од њих нису могли очекивати добри резултати у антититовској кампањи.

У одељку „Народи-суседи унутар нових државних граница“ Ана Романовна Лагно је проучавала слику Украјинаца на страницама једних љвовских новина у периоду 1918–1923. године. Покушаји избављања Мађарске из економске кризе 1931–1932. путем продубљивања економских односа са Чехословачком, на коју је истовремено гледано као на евентуалну мету ревашизма, представљају тему чланка Александра Олеговича Пеганова, док је француском фактору у политици Јожефа Бека 1935–1936. посвећен рад Анастасије Јевгенијевне Кузмичеве. Ауторка је дошла до закључка да је Пољска покушавала да балансира не толико између Немачке и СССР колико између Рајха и Француске, као и да је француско-совјетски пакт о узајамној помоћи одговарао Варшави, јер је у интересима Париза било да учини све како би онемогућио конфликт између Пољске и СССР-а.

Босна је била тема неколико радова. Ксенија Валеријевна Мељчакова је истраживала период управе Топала Осман-паше Босном (1861–1869) и његове покушаје лавирања између интереса припадника различитих вероисповести, док је Лидија Јурјевна Пахомова проучавала аустроугарску управу над Босном и Херцеговином у контексту тадашње унутрашње и спољнополитичке ситуације. Погледи Ива Андрића на начине преовладавања проблема међу народима у Босни и Херцеговини били су у фокусу рада Ирине Јевгенијевне Иванове. Ауторка је, на основу дела нобеловца, закључила да је у његовом стваралаштву као решење нуђено саосећање и поштовање. Георгиј Николајевич Енгелхарт је изучавао механизме заобилажења „принудне интеграције“ у политичкој пракси Босне и Херцеговине након потписивања Дејтонског споразума. Аутор је закључио да сви напори „структура

спољног управљања“ (високог представника у Босни и Херцеговини и Канцеларије високог представника) нису уклонили „суштинску противуречност интереса основних општина у Босни – бошњачке, српске и хрватске“ заинтересованих за очување (и по могућности ширење) својих позиција (315). Различити интереси су, према наводима историчара, онемогућили трансформацију тих јединица у „јединствену политичку нацију“ (315).

Последњи одељак сачињавају три рада. У првом је Ана Сергејевна Гладишева проучавала позицију Румуније према немачком питању 1956–1967. године. Тај период, који је, према наводима ауторке, започет солидарношћу са политиком Источног блока, окончан је тражењем сопственог приступа решењу – успостављање дипломатских односа са Западном Немачком интерпретирано је као демонстрација независности спољнополитичких корака. До сличних закључака дошао је и Борис Сергејевич Новоселцев, који се бавио сазивањем конференције комунистичких партија 1966–1967. Он је указао на разлике у ставовима СССР-а, са једне, и Југославије и Румуније, са друге стране, које су на конференцију гледале као на могућност јачања свог релативно независног положаја, за разлику од Москве, која је у њој видела начин за јачање јединства међу државама социјалистичког лагера. Совјетско-румунским односима посвећен је последњи чланак у зборнику. Александар Сергејевич Стикалин се у свом раду бавио кризом на релацији Москва–Букурешт у августу 1968. и покушајима њеног превазилажења „на културном плану“.

Интердисциплинарним карактером зборника сагледана је постављена проблематика на различите начине. Та чињеница, уз широки хронолошки оквир радова, спада у допринос овог зборника.

Милана ЖИВАНОВИЋ

Mohammed Lakhdar Ghattas. *Algeria and the Cold War: International Relations and the Struggle for Autonomy*. London: I. B. Tauris, 2018, 290.

Током друге половине XX века Алжир се налазио у првим редовима оружане и политичке борбе која је захватила колонијални и постколонијални свет. Осим што је представљао најзначајнији фронт антиколонијалне борбе током 50-их и 60-их година, он је потом био једна од најактивнији земаља у политичком организовању Трећег света, један од лидера Покрета несврстаних и један од најпосвећенијих промотора антиимперијалистичке и антиколонијалне борбе. Док је борба за алжирско ослобођење доста привлачила пажњу историчара и политиколога, који су алжирску страну тог сукоба детаљно представили, као нпр. у књизи Метјуа Конолија, дотле су године вла-